

emcdda.europa.eu

YHTEENVETO – ERITYISKYSYMYKSET Amfetamiinin ja metamfetamiinin ongelmakäyttö Euroopassa

Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus
Vuosiraportti 2010: Huumeongelma Euroopassa
Saa julkaista aikaisintaan: 10.00 WET — 10.11.2010

Johdanto

Tämän erityiskysymyksen kohteena ovat ne Euroopan maat, joissa amfetamiini tai metamfetamiini ovat merkittävä osa huumeongelmaa. Erityiskysymyksessä tarkastellaan amfetamiinien ⁽¹⁾ käytön tämänhetkistä tilannetta ja valotetaan sen historiallista kehitystä siitä alkaen, kun nämä aineet otettiin käyttöön lääkkeinä 1930-luvulla. Amfetamiinien käytön historia on seurausta maailmanlaajusten ja paikallisten ilmiöiden yhteisvaikutuksesta. Huumausaineiden viihdekäyttö alkoi levitä 1960-luvulla ja heroini saapui Euroopan huumeipiireihin 1970-luvulla. Esimerkki paikallisesta kehityksestä on silloisessa Tšekkoslovakiassa alkanut, i pervitiinin (metamfetamiinin) pienimuotoinen tuotanto. Tämän kaiken johdosta amfetamiinien ongelmakäyttöön Euroopassa liittyy nykyään hyvin vahvoja kansallisia tunnuspiirteitä kenties enemmän kuin minkään muun merkittävän laittoman huumausaineen osalta.

Amfetamiini ja metamfetamiini

- Amfetamiini ja metamfetamiini ovat kaksi hyvin samankaltaista synteettistä ainetta, joilla on keskushermostoa stimuloiva vaikutus. Niitä voidaan käyttää nielemällä, nuuskaamalla tai suonensisäisesti. Metamfetamiinia voidaan lisäksi polttaa etenkin sen kiteisessä muodossa.
- Nämä kaksi ainetta voivat olla vaikutuksiltaan ja ulkomuodoltaan niin samankaltaisia, että usein käyttäjätkään eivät osaa erottaa niitä toisistaan.
- Näiden aineiden tavoiteltuja vaikutuksia ovat mielialan kohoaminen, hyvänolon tunne, energisyyden, valveilla olon, keskittymiskyvyn, vireyden sekä motoristen toimintojen ja puheliaisuuden lisääntyminen, parantunut ruumiillisten ja henkisten tehtävien suorituskyky, väsymyksen kaikkoaminen sekä sosiaalisten tai seksuaalisten estojen häviäminen.
- Haittavaikutuksia ovat psykoosi, sydämeen, verisuoniin ja aivoverisuoniin liittyvät ongelmat, riippuvuus, psykologiset ja psykiatriset ongelmat, tartuntataudit suonensisäisen käytön osalta sekä kuolema.

Huumausaineiden tuotanto ja saatavuus

- Maailmanlaajuisesti amfetamiinin tuotanto on keskittynyt Eurooppaan, jossa sijaitsee 80 prosenttia kaikista vuonna 2008 takavarikoiduista amfetamiinilaboratorioista. Euroopassa amfetamiinin tuotantoa vaikuttaa esiintyvän pääasiassa **Alankomaissa, Puolassa ja Belgiassa** sekä vähemmässä määrin myös **Virossa, Liettuassa ja Saksassa**.
- Metamfetamiinin laitton tuotanto vaihtelee pienistä paikallisista "keittiölaboratorioista" suhteellisen rajalliseen kansainväliseen salakuljetukseen. Tuotanto on keskittynyt kahdelle alueelle: Keski-Eurooppaan (etenkin **Tšekkiin**) ja Baltian maihin.

(¹) Amfetamiinista ja metamfetamiinista käytetään yhteisnimitystä amfetamiinit.

- Monissa osissa maailmaa kiteisen metamfetamiinin ja ”metin” polttamista esiintyy yhä enemmän, mutta Euroopassa on saatavana lähes pelkästään jauhemaista metamfetamiinia, jota siis on käytännössä mahdoton erottaa amfetamiinista ulkomuodon ja vaikutusten perusteella.
- Pohjois-Euroopan maita koskevat viimeaikaiset tiedot osoittavat, että amfetamiinin korvaaminen metamfetamiinilla voi olla lisääntymässä joidenkin Skandinavian ja Baltian maiden huumemarkkinoilla.

Amfetamiinien käyttö yleisväestön keskuudessa

- Väestökyselyiden ja koululaisten keskuudessa tehtyjen tutkimusten perusteella amfetamiinien käyttöä esiintyy suhteellisen vähän useimmissa Euroopan maissa. Mutta ainakin viidessä maassa on arvioitu, että yli kaksi prosenttia nuorista (15–34-vuotiaista) on käyttänyt näitä päihteitä viimeksi kuluneen vuoden aikana: **Tšekki** (3,2 %), **Tanska** (3,1 %), **Viro** (2,5 %), **Yhdistynyt kuningaskunta** (Englanti ja Wales) (2,3 %) sekä **Bulgaria** (2,1 %).
- Amfetamiinien vähemmän ongelmallista viihdekäyttöä esiintyy varsin paljon etenkin tanssimusiikkitapahtumissa, joissa päihteiden käyttö vaikuttaa liittyvän tiettyihin musiikkilajeihin.
- Vaikka amfetamiinien käyttö ainakin kerran elämässä vaihtelee huomattavasti nuorten ihmisten osalta, joissakin tutkimuksissa on kuitenkin raportoitu 30–70 prosentin osuuksista **Slovakiassa, Tšekissä, Unkarissa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa**.
- Pitkällä aikavälillä tarkasteltuna on merkkejä siitä, että ainakin joissain maissa amfetamiinit ovat saattaneet joutua väistymään yöelämässä kokaiinin tai ekstaasin tai uudempien päihteiden, kuten mefedronin, tieltä.

Amfetamiinin ja metamfetamiinin ongelmakäytön alueellinen analyysi

- Länsi- ja Etelä-Euroopan maissa amfetamiinien ongelmakäyttö on yleisesti harvinaista, mutta voi olla huomionarvoista joissain maissa ja huumeiden tietyissä ongelmakäyttäjien ryhmissä.
- Monissa Pohjois-, Itä- ja Keski-Euroopan maissa amfetamiinien käyttäjien osuus huumeiden ongelmakäyttäjistä on varsin tuntuva ja amfetamiineja käytetään usein suonensisäisesti.
- Tällä laajalla maantieteellisellä alueella on useita erilaisia amfetamiinien käytön perinteitä, kuten jo pitkään kestänyt amfetamiiniongelmia **Ruotsissa** ja **Suomessa** sekä **Tšekin** historiallinen metamfetamiiniongelmia, joka vaikuttaa myös **Slovakiassa**.
- **Suomessa** amfetamiinien ongelmakäyttäjiä arvioidaan olevan 16 296 (12 000–22 000, luvut ovat vuodelta 2005), eli kolme neljäsosaa kaikista huumeiden ongelmakäyttäjistä. Viimeaikaisia arvioita metamfetamiinin ongelmakäyttäjien määrästä on saatavana **Tšekistä**, jota koskeva arvio oli 21 200 (20 700–21 800) vuonna 2008, sekä **Slovakiasta**, jossa arvioitu määrä oli 8 083 (5 783–15 742) vuonna 2007. Näissä kolmessa maassa amfetamiinien ongelmakäyttäjiä tuhatta 15–64-vuotiasta asukasta kohti on keskimäärin 4,7 (**Suomi**), 2,9 (**Tšekki**) ja 2,1 (**Slovakia**).
- Ongelma koskee myös muita maita näillä alueilla, mukaan luettuina **Viro, Liettua, Latvia** ja **Norja**, joissa amfetamiineja käytetään usein suonensisäisesti, sekä **Tanska**, jossa tätä päihdettä ilmoitetaan pääasiassa nuuskattavan.

Amfetamiinien ongelmakäyttöä koskevat vastatoimet

- Amfetamiinin vieroitusoireita ei pidetä hengenvaarallisena, ja onnistunut vieroitus on mahdollista.
- Euroopassa amfetamiinien käyttäjille tarjottavat hoitovaihtoehdot perustuvat kussakin maassa usein kansallisiin toimintamalleihin ja amfetamiinien ongelmakäytön historiaan.
- Länsi- ja Etelä-Euroopan maissa hoitojärjestelmät ovat erikoistuneet pääasiassa opioidien käyttäjien hoitamiseen etenkin opioidikorvaushoidon avulla.

- Pohjois- ja Keski-Euroopan maissa on pitkä kokemus amfetamiinien käyttäjien hoidosta ja jotkin hoito-ohjelmat onkin suunnattu juuri amfetamiinien käyttäjien tarpeisiin.
- Sen sijaan joissain muissa Keski- ja Itä-Euroopan maissa amfetamiinin merkittävä ongelmakäyttö on uudempi ilmiö. Näiden maiden hoitojärjestelmissä on kehitetty ensisijaisesti palveluita opioidien ongelmakäyttäjille ja sen vuoksi amfetamiinien käyttäjien tarpeiden huomioimisessa vaikuttaa olevan ongelmia ja puutteita.